

KÜRESELLEŞMENİN İŞ SAĞLIğINA ETKİSİ

ULUSLARARASI 26. İŞ SAĞLIğI KONGRESİ'NDEN İZLENİMLER...

Dr. Buhara NAL
İŞ Sağlığı Uzmanı

Tanıtım

Küreselleşme; ticaretin serbestleŐmesi ve sermaye, eŐya ve hizmetlerin ulusal sınırlar karŐısında transferine engelin ortadan kaldırılmasının bir sonucu olarak tüm dünya ekonomik etkinliğinde bir artma olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşme, büyüyen ekonomik birleŐmeler olarak, doğrudan yabancı yatırımlarda bir artma olarak ve gerçekte tüm dünya üretiminden daha hızlı olan dünya ticaretinde bir artma olarak görülmektedir. Küresel işlemler, uluslararası düzeyde öncekinden daha büyük Őirketlere gereksinim duymaktadır ve küresel prosesde anahtar işlemciler; çokuluslu Őirketler, bankalar, sigorta Őirketleri, üreticiler, petrol ve diğer ham malzeme üreticileri, telekomünikasyonlar, ileri teknoloji Őirketleri ve medya endüstrileridir. EŐzamanlı olarak da ulusal düzeyde çeşitli kategorilerde parçalanmalar görülmektedir.

Küreselleşme, dünyada her yerde çalışma yaşamında ve çalışma koşullarında uluslararası düzeyde rekabet, denetleyici ve stratejilerde değişiklikler, iŐletme yapılarında

büyük değişiklikler ve ilgili teknolojik değişiklikler oluŐturan derin etkilere sahiptir.

BirleŐmiŐ milletler organları, ekonomik gelişmede olumlu etkilerin yanısıra küreselleŐmeyi dünyanın birçok bölgesinde eŐitsizliđin geliŐmesine ve sosyal boyutların önceliğinin azalmasına yol açan bir süreç olarak görmektedir.

İŐletme Yapılarında Değişiklikler

Őirketler küresel ölçekteki işlemler için birleŐme eğilimi göstermektedir. 50.000 çokuluslu Őirketin en büyüğü orta büyüklükteki bir ülkenin ulusal ekonomisinin hacmini aÇmaktadır. EŐ zamanlı olarak dünya ekonomisindeki rolde büyümektedir.

Ulusal düzeydeki işletmeler de esnekliği arttırarak yaŐamaya çalıŐmaktadır. Bunun için en önemli strateji, Őirketi, bağımsız ve merkezi kontrolün dışında, ağlarla çalışan daha küçük birimlere parçalama , küçük birimlerin

BirleŐmiŐ milletler organları, ekonomik gelişmede olumlu etkilerin yanısıra küreselleŐmeyi dünyanın birçok bölgesinde eŐitsizliđin geliŐmesine ve sosyal boyutların önceliğinin azalmasına yol açan bir süreç olarak görmektedir.

etkinliklerini kaynak dışında bırakma, küçük işletmeleri taşeronla verme ve esnek çalışma organizasyonu geliştirmedir. Esnekliğin bazı tipleri: esnek organizasyon, esnek çalışma saatleri, esnek iş uygulamaları, rekabete esneklik, çalışanın becerisinde esneklik ve esneklik teknolojilerini araştırma şeklinde görülebilir.

Küçük işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği programları yürütülürken çalışma koşulları büyük ölçüde değişir. Küçük işletmelerin öze destek olmadan iş sağlığı ve güvenliği etkinliklerini yürütmeleri mümkün değildir. Gelecekte fizikokimyasal, ergonomik ve kaza riskleri işletmelerden daha yüksektir.

Şirketlerin parçalanmasına gelecekte daha fazla rastlanacağından küçük işletmeler ve kendi hesabına çalışanlar için iş sağlığı ve güvenliği organizasyonuna daha çok dikkat vermek gerekmektedir.

İşletmelerin parçalanmasının daha olumsuz çalışma koşulları, işteki fırsatları öğrenme yoksunluğu, daha düşük ücret ve riskli gruplar için daha düşük statüye yol açtığı görülmektedir. Ayrıca geçici işçilerin yer değişikliklerinin sabit personel için aşırı iş yüklenmelerine yol açtığı bilinmektedir.

Dünya ekonomisinin küreselleşme yolu ile hızlı büyümesine rağmen yoksulluk, yetersiz eğitim, düşük ücret ve kötü iş piyasa koşulları, sağlık ve güvenliğin düşük standardı özellikle üçüncü dünya ülkelerinde hala geçerlidir ve 1990 larda en zengin ülkelerle en fakirler arasındaki uçurum gittikçe artmıştır. Ayrıca zengin ile fakir arasındaki bu uçurum endüstrileşmiş ülkelerde derinleşmektedir. Bu bir paradoks durum oluşturmaktadır.

Bilgi Teknolojisinin Uygulanması

Bilgi teknolojilerinin kullanımı küreselleşme için teknik platform oluşturmaktadır. Bilgi ve haberleşme teknolojilerinin tanıtımı dünyanın her bölgesinde aynı hızda ilerlemektedir. Yeni teknolojiler okullardan başlayarak kamu sektöründe, endüstrilerde ve hizmet sektöründe, olmak üzere ekonominin tüm sektörlerinde çalışma yaşamına girmektedir. Bu alandaki yeni meslekler yüksek işsizlik oranı yüksek olan ülkelerde bile hızlı gelişen gruplardır. Yeni teknolojiler aynı zamanda iş içeriğini, çalışma

organizasyonunu ve çalışanlar için yetenek istemlerini de değiştirmektedir. İstihdamda etkisi iki taraflıdır; kalifiye işçilerin iş bulmasında artma, düşük düzeydeki ve eskimiş ehliyetli işçilerin iş fırsatlarının kaybolması.

Bilgi ve haberleşme teknolojileri çalışanlar ve iş organizasyonlarında yeni istemler oluşturmaktadır. Görme ile ilgili ergonomik sorunlar, insan-bilgisayar etkileşiminde bilişsel prosesler ve psikomotor ergonomik sorunlar gibi ara birim sorunlarına ek olarak çalışma organizasyonu, beceri ile ilgili sorunlar, bilginin aşırı yüklenmesi ve zaman baskısı bilgi yoğun işlerde ortaya çıkabilir, verimlilik ve kaliteyi ciddi şekilde etkileyebilir.

Bilgi ve haberleşme teknolojilerinin olumlu yönleri ise; işin daha kolay, daha güvenli ve daha yapılmasını sağlamasıdır. Ayrıca sağlığın korunması ve geliştirilmesinde küresel düzeyde bilgi ve haberleşme olanaklarının sağlanması. Tehlikeli iş proseslerinin otomasyonu ve mekanizasyonu yardımıyla oluşabilecek birçok tehlikeli maruziyet ve koşullardan kaçınılabilir. Ancak burada mekanik işlemler ve üretim proseslerinin uzun mesafelerden yönetim ve kontrolü gibi haberleşmeyle ilgili yeni bir sorunun ortaya çıkması olasılığı vardır. Bu sorun da çalışanın öncekinden daha karmaşık bir duruma karşılaşmasına yol açacaktır ki öncelikle sorunlar teknik değil psikososyal kaynaklı olacaktır.

Yeni İş Tanımları ve Yeterlilik İstemleri

Ekonomik yapılardaki değişikliklere bağlı olarak iş proseslerinde yeni teknolojiler ve değişiklikler, üretim toplumunda tipik olan birçok mesleğin kaybolması ve çok sayıda yeni mesleklerin ortaya çıkması çalışma yaşamını değiştirmiştir. Yeni teknolojilerin uygulanmasına bağlı olarak hemen her işteki çalışma yöntemleri ve uygulamaları değişmiştir. Endüstrileşmiş ülkelerde çalışanların çoğu için iş içerikleri geçmişteki gibi kas ve el becerisine bağlı olmak yerine zihinsel ve sosyal olmaya başlamıştır. İnsan beyni üretin prosesinin en önemli motoru olurken zihinsel çalışma koşulları da kritik olarak önemli olmaktadır. Bu, çalışma yaşamının tüm görünümünü etkileyen en önemli değişikliklerdir.

Endüstrileşmiş ülkelerde iş içerikleri ve çalışma organizasyonundaki değişiklikler çalışanların yeterli-

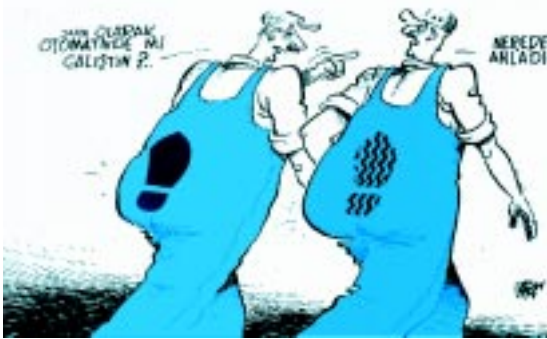
lik profillerini de değiştirmiştir. Profesyonel yeterliliğe ek olarak genel ve psikososyal yeterlilik de gerekmektedir. Çalışanların yetersiz ve eskimiş ehliyetleri özellikle ileri yaşta çalışanlar arasında yaygın bir sorundur. Yeterlilik sorunu çalışanlar için önemli bir stres faktörüdür ve ileri yaştakiler için dışlayıcı bir faktör olabilir.

İşteki hızlı değişikliklere bağlı olarak çalışma yaşamına katılan tüm insanlar sürekli, tamamlayıcı ve yaşam boyu eğitime gereksinim duyar. Gerçekten eğitim ve öğretim dünyadaki tüm çalışanların yaşama koşullarını eşitleyen en güçlü araçlardan birisidir. Karşıt olarak küresel iş piyasa koşullarında eğitimsizlik, yetersiz beceri ve yetenek dışlanmakta ve işsizlik, riskli işler ve düşük ücrete yol açmaktadır.

İşgücü Demografisinde Değişiklikler

Yaşlanma ve İşgücü Ayrımı

Nüfusun yaşlanması küreselleşmenin bir sonucu değildir ama ileri yaştaki çalışanlar küresel yaşamında büyük baskı altındadır. Yaşlanma, sağlığı ve çalışma yeteneğini birkaç farklı yoldan etkilemektedir. Birincisi, kaçınılmaz olarak kronik hastalıkların artma olasılığı ile ilişkilidir. İkincisi, değişikliğe uyum yeteneği sınırlıdır. Üçüncüsü, yaşlı çalışanların çalışma yaşamına başarılı bir şekilde katılımı iş sağlığı ve çalışma yeteneğini geliştirmek için özel ölçümler gerektirebilir.

İşsizlik

Küreselleşme, istihdamı en azından doğrudan olmasa da etkilemektedir. Belirli alanlarda büyüme ve yeni istihdama yol açmakta fakat aynı zamanda modernleştirme ve üretimin yer değiştirmesi gibi çeşitli mekanizmalarla da işleri ortadan kaldırmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliğinin küresel düzeydeki durumu kabul edilebilir bir durum değildir. İş sağlığını ve güvenliğini geliştirme gereksinimi yılda 250 milyon iş kazası ve 33500 ölüm verileri ile iyi bir şekilde örneklenbilir.

Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre dünyada 820 milyon işsiz veya kısmi çalışan vardır. Kuzey Amerika'da düşük olan işsizlik oranları, Avrupa Birliği üye ülkelerinde %3-16 arasında değişmekte, Afrika'da bazı ülkelerde %30-50 lere kadar çıkabilmektedir.

İşsizlik; çalışma yeteneğini, yeterliliğini, sağlığını ve işe alınma olasılığını olumsuz etkilemektedir. İş sağlığı ve güvenliği programları genellikle çalışanları kapsadığından işsizler bu hizmetlerin dışında kalmakta ve bu hizmetlerle sağlanan destekten yoksun bırakılmaktadır.

Genç İşçiler ve Özel Gruplar

Genç İşçiler, kadın işçiler ve risk gruplarının istihdamda özel durumları vardır. Geleneksel iş sağlığı ve güvenliği eylemlerine ek olarak yeni çalışma çevresinde kimlik ve özgüvenin desteklenerek olumlu deneyimlerin hazırlanması kadar işin işçiye göre dikkatli ayarlanması ve iş ve işle ilgili görevlerin derecelendirilerek tanıtılması da anahtar yöntemlerdir.

Devingenlik

Çalışanların ülke içinde ve ülkeler arasındaki devingenliği giderek artmaktadır. Fakat Avrupa Birliği'nde uluslararası devingenlik beklenende daha az olmuştur. Koşulları çok farklı birkaç devingen çalışma grubu vardır. Devingenliği büyük ölçüde devingen teknolojilerle kolaylaştırılan uluslararası işlerdeki işlemciler, endüstrileşmiş batı ülkelerindeki işletmeler tarafından az gelişmiş bölgelerden alınan yüksek öğretimli uzmanlar, kalifiye olmayan göçmen işçiler ve mülteciler. İlk iki grup yabancı çevre ve kültürüne maruz kalmakta ancak uyum sağlama ve yaşamlarını yönetme olanaklarına sahiptir. Sonraki gruplar ise; sosyal, çevresel, ekonomik, mesleki beceri ve yeterlilik sorunlarının kombinasyonu ile karşılaşmaktadır ve bu tür çalışanlara önemli destek sağlayan diğer hizmetlerle birlikte iş sağlığı hizmetlerine gereksinimleri vardır.

Yüksek Risk Grupları

Dünyada 500 milyon civarında engelli insan vardır. Bunların yaşamlarını sürdürebilmeleri için hem ilgiye hemde işe gereksinimleri vardır. İş yerinde aletlerin ergonomik düzenlenmesi ve görev tanımlamalarında değişiklikler gibi önemli

ayarlamalara gereksinim olabilir. Bu düzenlemeler hem çalışan hem de şirket üzerinde olumlu etki bırakmaktadır. Bu özel gruplarda değerli bilgi motivasyona sahip çalışanlar olmasına rağmen işletmeler, uzun dönemde yararlı olacağını düşünseler bile rekabet koşulları gereği iş yerinde çalışanın gereksiniminde göre yapılacak özel düzenlemelerin değerini anlamamaktadır. Bu tür etkinliklerin gerçekleştirilmesi için daha etkili savunma, finansal güdüleme ve destekleme sağlanmalıdır.

Çalışma Çevresi ve Çalışma Koşullarında Değişiklikler

Geleneksel Tehlikeler

İş sağlığı ve güvenliğinin küresel düzeydeki durumu kabul edilebilir bir durum değildir. İş sağlığını ve güvenliğini geliştirme gereksinimi yılda 250 milyon iş kazası ve 33500 ölüm verileri ile iyi bir şekilde örneklenebilir. Avrupa Birliği'ne üye endüstrileşmiş ülkelerde bile yılda 5 milyon kaza ve 6000 ölüm saptanmıştır. Yeni endüstrileşen ve gelişmekte olan ülkelerde hesaplanan kaza riskleri Avrupa'dan 10-20 kat fazladır. Böylesi artmış riskler; tarım, ormancılık, madencilik, taşocakları, inşaat gibi riskli işkolları ile eski ve koruyucusuz makinelerle yapılan geleneksel üretimin ekonomideki göreceli olarak önemli rolüne bağlıdır. Böylesi geleneksel tehlikelerin önlenmesi ve kontrolü için özel riskleri belirleme, teknik önleyici ölçümler, denetim ve eğitim gibi geleneksel stratejilerin kullanılmasına gereksinim vardır. Ne yazık ki kuraldışı eğilimi, sağlık ve güvenlik standartlarının düşmesine yol açabilecek iş sağlığı ve güvenliği denetiminin rolünün zayıflamasına yol açabilir.

Yeni Gelişmeler, Tehlikeler ve Hastalıklar

Yeni teknolojilerin tanımı, yeni iş organizasyonları, yeni maddeler, malzeme ve enerjiler, yeni iş uygulamaları, devingenliğin artması ve demografik değişiklikler; psikolojik stres, kas-eklem hastalıkları, aşırı duyarlılık ve allerjiler, enfeksiyon hastalıkları ve yaşla ilgili hastalıklar, mesleki kanser ve üreme hastalıkları gibi yeni hastalık türleri ile ilişkilidir. Ana sorun; tahmin, tanımlama, belirleme, önleme ve kontrol koşullarının küreselleşmenin bir sonucu olarak değişmesidir.

Psikolojik Stres

Zihinsel çalışma sıklığının artması, yeni teknolojilerin kullanımının hızlı öğrenme istemlerine neden olması, yoğun zaman baskısı, uzun çalışma saatleri alışılmadık çalışma programı, aşırı bilgi

yüklenmesi, olumsuz çalışma havası, verimlilik artışı için yoğun baskı, sürekli değişim, yeni iş organizasyonuna uyum, iş sürekliliğinde belirsizlik, işte şiddet tehdidi ve özen isteyen belirli işlerde ağır duygusal yüklenme gibi durumların hepsi çalışan insanların psikolojik yükünü artırır ve stres reaksiyonlarına yol açabilir.

Sürekli ve makul olmayan stresin koroner kalp hastalıkları ve hipertansiyon gibi somatik rahatsızlıkların risk artışı ile ilişkili olduğu bulunmuştur ve stres altında kas-eklem rahatsızlıkları riskinin artmış olduğu gösterilmiştir.

Çalışma saatleri giderek azalmaktadır. Alışılmadık çalışma saatleri ve gece vardiyaları da giderek yaygınlaşmaktadır. Zaman azlığı uyku zamanından çalınarak karşılanmaktadır. Uykusuzluk, çalışma günü sırasında dikkat ile ilgili önemli sorunlara yol açmakta, bu düşük verimlilik ile hata ve kaza risklerine neden olmaktadır.

Çalışma stresi, insan kapasitesinin işte, aşırı kullanımının bir sonucu dur.

Modern küreselleşen çalışma yaşamında, çalışma koşullarının gelişimine ve gelecek 5-10 yıl için belirlenen eğilim, farklı formlardaki iş stresi ile ilişkili sağlık sorunlarının gelecekteki dönemin başlıca iş sağlığı epidemilerinden biri olacağını desteklemektedir.

Kas-Eklem Rahatsızlıkları

Endüstrileşmiş çoğu batı ülkelerinde kas-eklem hastalıkları; meslek hastalıkları maluliyet ve erken emekliliğin ana nedenidir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kas-eklem hastalıkları; travma ve aşırı yüklenme, ağır çalışma yükü ve ergonomik olmayan çalışma koşulları ile ilişkili olup maruziyet riskleri, eylem mekanizmaları uygun önleme hedeflerini bulmak için ileri çalışmalara gereksinim vardır. Fakat ileri araştırmalar olmadan da çalışma yükünü hafifleterek, ağır dinamik çalışmayı azaltarak, ağır kaldırma, tekrarlayıcı işler ve statik çalışma yükünü kontrol ederek travmatik, dejeneratif ve kas zorlaması ile oluşan kas-eklem hastalıkları riski azaltacaktır.

Küreselleşme yukarıda tanımlanan sorunlardan sorumlu olsa da, sorunlar yine küreselleşen çevrede çözümlenmek durumundadır. İş sağlığı ve güvenliği, çalışma yaşamının diğer yönleri kadar ciddi bir meydan okumayla karşı karşıyadır. Bu durumda ne yapılması gerektiği hususunda önerilen bazı anahtar stratejiler şu şekildedir.

İş Sağlığında Etkili Yanıtın Oluşturulması

- Uluslararası Sözleşmelerin Onay ve Uygulanabilirliğinin Sağlanması: Küreselleşme dünyadaki her yere yayıldığına göre herkez için iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 155 ve 161 numaralı sözleşmeleri çalışma yaşamına katılan tüm insanlar için iş sağlığı ve güvenliği sağlama ilkesini oluşturmaktadır.
- Araştırmaların Güçlendirilmesi: Küresel gelişmede bilimin rolü teknoloji; çevreyi koruma ve aynı zamanda sosyal değişimin yönetimi için zorlayıcı bir güç olarak artmaktadır.
- İnsan Kaynakları, Eğitim ve Öğretimin Geliştirilmesi: Eğitim gereksinimi hem iş sağlığı uzmanları hem de işçi ve işverenler için çok önemlidir.
- Destek ve İşbirliği Ağlarının Geliştirilmesi: Modern bilgi teknolojisi iş sağlığında ağları geliştirecek fırsatlar sağlamaktadır.
- İş Sağlığı Hizmetlerinin Geliştirilmesi (İleri gelişmeler için net birkaç gereklilik vardır.)
- Öncelikle temel yasal düzenlemeler,
- Uluslararası Çalışma Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü'nün İş Sağlığı alanındaki doküman ve çalışmalarını değerlendirme gereksinimi,
- Hemen her ülkenin tüm çalışanlar için iş sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesinde yoğun çalışma gereksinimi,
- Tanımlanan yeni çalışma yaşamı için yeni stratejiler geliştirilmesi,
- Yüksek riskli sektörler ve gruplara öncelik verilmesi.
- İş Sağlığı ve Güvenliğinin Verimli Çalışma, Sağlık ve Ekonomiye Etkisinin Gösterilmesi.
- Yeni Stratejilerin Geliştirilmesi.

